

Postoje majority v České republice k migrantům v průběhu let 2002 - 2008. Sekundární analýza.

Martin Bartoš

Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra sociologie

Praha 2011

Práce se věnuje postojům majoritního českého obyvatelstva k cizincům. V úvodu práce je tato otázka postavena do kontextu významu pohledu majority pro úspěšnou integraci cizinců. Její autor si vybral velmi zajímavé a aktuální téma, bohužel jeho uchopení není nejšťastnější. Už v úvodu je vidět řada nepřesností, založených zřejmě na nedostatečné znalosti a pochopení problematiky (např. proč se hlavní otázka zaměřuje na cizince „kteří sem přicházejí žít“, když jsou dále sledovány postoje majority ke všem „cizincům“? Většina migrantů podle dostupných dat do Česka nepřichází a priori s cílem se v zemi usadit).

Přesná definice termínů představuje základ pro vytvoření kvalitní analýzy, autor se o ni pokouší v úvodní části práce. Jde o klíčové termíny (migrace, integrace), jejichž definice je mnohdy obtížná a nejednoznačná, nicméně způsob jejich uchopení v předkládané práci je mnohdy zkreslený a značně zavádějící. Migrace je definována jako „strategie k získávání obživy a energií vyrovnávání se s nepříznivými přírodními vlivy, řešení společenských konfliktů a dosahování inovací.“, integrace jako „sjednocení nebo splynutí, začlenění se, či zapojení do vyššího celku“. Termín integrace je podle autora zavádějící, „jelikož platí pro všechny struktury, ať už ekonomické, sociální, kulturní či institucionální“ (jde přitom o základní - a na takto obecné úrovni poměrně přijímané – oblasti integrace). Autor přitom pracuje jen s textem M. Horákové z roku 1997, neseznámil se např. současným konceptem integrace, jak je definován českým státem, ani jeho kritikou. Přesto navrhuje „již překonanou“ integraci nahradit konceptem inkluze, která je „úzce spjata s konceptem solidarity (Alexander 2006: 17), která je dle Alexandra konkrétnější než ekonomika, politika či kultura“. Zvlášť problematická je pak definice romské menšiny, která hraničí s rasistickým pohledem: „Na území ČR ještě žije romská menšina, jejíž členové se k romské národnosti hlásí spíše výjimečně, a proto je jejich počet možné pouze odhadovat. Od české většiny se výrazně odlišují barvou pleti...“ Jak je v práci používán ústřední termín „cizinec“ a „migrant“ (oba termíny jsou používány jako ekvivalenty) nebo „etnikum“ není definováno.

Úvodní část práce dále obsahuje shrnutí vývoje migrace v Česku a ve světě. I přesto, že aktuální data o migraci zcela volně dostupná na stránkách ČSÚ, autor se v popisu vývoje migrace v České republice opírá o údaje z roku 2008 a 2009. Vedle toho, že migrace ve světě se omezuje jen na popis vývoje v Evropě, dochází na řadě míst k zásadním zjednodušením a zkreslení. Jen pro ukázkou:

- „Druhá světová válka měla kromě již specifického útěku politických elit do exilu na „účtu“ i útěk a likvidaci inteligence ať už české či židovské. Poválečný odsun Němců a Maďarů, který byl podmíněn především etnický, zanechal na území ČSR většinové národy (Čechy a Slováky)““ (zcela přehlídnutí byli Židé, kteří nepatřili k inteligenci (!), Romové. K rozsáhlému odsunu Maďarů nikdy nedošlo, odsun Němců byl podmíněn jejich státním občanství, respektive jeho odebráním)
- „Pro období před 1989 je charakteristická především častá obměna hranic, která znesnadňovala vytváření určité národní identity.“ (v porovnání s Polskem, Maďarskem nebo

Německem byla změna hranic Československa naprosto minimální – a její negativní dopad na utváření národní identity lze považovat přinejmenším za velmi problematický)

Na řadě míst, kde by bylo vhodné uvést zdroj (jako například u výše uvedených úryvků), chybí citace. U řady autorů je pak uveden jen rok, bez specifikace stran. Literatura, ze které autor pro popis této velmi rychle se měnící oblasti čerpá, není navíc příliš aktuální (1997, 2000, 2002, 2004, 2006, 2009).

V podobném duchu je psaná i část věnována hodnotám a jejich utváření. Není potřeba zabíhat do detailů, jen pro ilustraci, tolerance je zde – s použitím jediného a nepříliš relevantního zdroje (Kabela, M. 2002. „Holandská skutečnost“) - definována jako *„postoj vycházející z nadřazenosti (...) podstatou tolerance je vždy relativismus“*. Popis faktorů ovlivňujících hodnoty je velmi nepřesný - mnohdy není jasné, jestli autor mluví o způsobu utváření hodnot obecně nebo o faktorech, které ovlivňují (nebo souvisejí?) s utváření postoje k cizincům. Některé názory jsou výrazně reduktivní a opět nevypovídají o příliš orientaci autora v problematice. Význam vzdělání na utváření postoje k cizincům například shrnut sledující větou: *„pro člověka se vzděláním není imigrant bez kvalifikace větší hrozbou na trhu práce, takže ani není nutné si nějaké předsudečné postoje vytvářet“*

Samotná analytická část je velmi krátká (jen stránky 29 až 36), nicméně představuje silnější část práce, zejména v interpretaci konkrétních dat, byť i zde je však řada problémů. Opět se zde promítá problém nepřesné definice pojmů a otázek. Např. podle autora se *„První část se zabývá postoji k přínosu imigrantů a tomu, jak se tento postoj během let měnil.“* – část nicméně nese název *„5.1 Postoje k dopadům migrace“*. Autor v teoretické části neprokázal dostatečnou orientaci v problematice migrace, což se projevilo i ve způsobu interpretace dat, kdy se dochází ke zjednodušení a značně zkratkovitým úvahám a: *„při různém pohledu odborné obce na integraci nelze považovat za samozřejmé, že česká společnost vnímá integraci jednotně, což taky může být důvodem, proč se zdánlivě v postojích během let nic nezměnilo“*. V podobném duchu je psán i závěr, i když ten představuje zřejmě nejsilnější část textu, kde se autor opírá o konkrétní data a propojuje je, reaguje na otázky položené v úvodu.

Přesto vzhledem k úrovni zejména teoretické části a řadě nepřesností nepovažuji práci za příliš kvalitní. Celkové hodnocení: D-E

Mgr. Lucie Trlifajová